

І.М. Сафронська, канд. екон. наук, доцент

Ю.С. Пеняк, канд. екон. наук, доцент

Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ: СУТНІСТЬ, ПЕРЕДУМОВИ, АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку економіки стає значущим чинником активізація інноваційної діяльності, що викликано, в першу чергу, підвищенням ролі нововведень та більш жорсткою конкуренцією, оскільки тільки за умов розвитку науки, техніки, технологій можливий випуск конкурентоспроможної продукції та послуг. Інноваційна діяльність спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок, і зумовлює виробництво нових конкурентоздатних товарів і послуг. Розвиток і активізація інноваційної діяльності має велике значення як для окремого підприємства, так і для зростання економічного потенціалу держави завдяки збільшенню обсягів випуску наукомісткої продукції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним й практичним аспектам інноваційного розвитку на макро- і мікрорівнях, а саме питанням організації, управління, фінансування, оцінки економічної ефективності інноваційних проектів присвятили праці такі вчені, як М. Туган-Барановський, М. Кондратьєв, Й. Шумпетер, П. Друкер, Г. Менш, Б. Санто, Д. Тіс, Ю. Бажал, О. Бутнік-Сіверський, В. Геєць, А. Гальчинський, С. Ілляшенко, Д. Черваньов та ін. Однак враховуючи швидкоплинність економічних процесів питання інноваційної діяльності підприємств потребують подальших досліджень.

Метою статті є визначення особливостей інноваційної діяльності та послідовності її проведення, виокремлення основних відмінних рис аналізу ефективності інноваційної діяльності підприємства.

Виклад основного матеріалу. В сучасних умовах функціонування економіки усе більшого значення для розвитку країни та для успішної фінансово-господарської діяльності підприємств набувають інновації й інноваційна діяльність, оскільки вони є найважливішою складовою процесу забезпечення успішного функціонування підприємства, одним з базових елементів ефективної стратегії та важливим інструментом створення й підтримки конкурентних переваг. Водночас ефективному процесу практичного освоєння інноваційних розробок перешкоджають

слабка адаптація і низька інноваційна активність вітчизняних підприємств, безсистемність і розпорошеність надходжень впровадження інноваційної продукції, відсутність комплексного застосування інновацій, недосконалість економічного механізму управління інноваційною діяльністю підприємств.

Інноваційна діяльність – діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок, що зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг [1, с. 24].

Поняття «інновації» за своєю сутністю означає нововведення. У більш широкому розумінні – це прогресивні техніко-технологічні та соціально-економічні зміни, поява нових способів виробництва, видів продукції та послуг, освоєння нових ринків збуту. Мета інноваційного аналізу полягає в об’єктивній оцінці потреби, можливості, масштабності, доцільності, прибутковості й безпеки інноваційних проектів; у визначенні напрямів інноваційного розвитку підприємства й пріоритетних галузей ефективного вкладення капіталу; розробці прийнятих умов і базових орієнтирів інноваційної політики [2, с. 22].

Разом з цим нині ще не сформувався єдиного чіткого визначення поняття «інноваційний розвиток підприємства».

Інноваційний розвиток – це процес господарювання, що ґрунтується на безупинному пошуку і використанні нових способів та сфер реалізації потенціалу підприємства у мінливих умовах зовнішнього середовища і у відповідності до обраної місії підприємства [3, с. 13]. Інноваційний тип розвитку характеризується перенесенням акценту на використання принципово нових прогресивних технологій, переходом до виробництва високотехнологічної продукції, прогресивними організаційними й управлінськими рішеннями в інноваційній діяльності щодо мікро- та макроекономічних процесів розвитку. Метою проведення аналізу інноваційного розвитку підприємства є такі аспекти як:

- аналіз ефективного використання видів ресурсів, які присутні на підприємстві, а саме – трудові, матеріальні, фінансові та ін.;
- аналіз витрат, які були понесені на запровадження інновацій на підприємстві;
- вивчення та аналіз особливостей та напрямів інноваційної діяльності на підприємстві;
- аналіз ефективності інноваційної діяльності підприємства загалом та оцінка перспектив подальшого розвитку.

До головних перешкод на шляху активізації інноваційного процесу на підприємствах України можна віднести:

- дефіцит фінансових ресурсів для забезпечення наукових досліджень і впровадження інноваційних розробок;
- недосконалість нормативно-правової системи регулювання і стимулювання інноваційної діяльності;
- невідповідність корпоративної структури, яка формується в Україні, головним вимогам інноваційного розвитку та ін.

Однак найголовнішою перешкодою стала практика ігнорування законодавства або призупинення дії статей законів, які стосувалися фінансування інноваційної діяльності. Це значною мірою нівелювало позитивний потенціал напрацьованої нормативної бази, а відтак не заохочує корпоративний сектор до здійснення інноваційних проектів.

Для створення ефективного механізму фінансування інноваційного розвитку підприємств необхідно використовувати диверсифікований інструментарій державної підтримки, який повинен враховувати світовий досвід і національні особливості діяльності вітчизняних підприємств [4, с.155].

Потрібно зауважити, що фінансування інноваційної діяльності підприємств виступає основою науково-технічного прогресу й технологічної модернізації виробничих потужностей і зміцнення їх конкурентних позицій на вітчизняному та світовому ринку. Однак фінансування інноваційної діяльності підприємств здійснюється переважно за рахунок власних коштів. Державне фінансування та підтримка дуже мізерні. Тому для оптимізації інноваційної діяльності підприємств без державної підтримки не обійтись у вирішенні наступних заходів:

- стимулювання діяльності, спрямованої на збереження довкілля;
- збільшення витрат на підготовку фахівців високого класу;
- мотивації працівників до інноваційної діяльності, зменшення міграції науковців;
- введення законодавчих змін у галузі інноваційної діяльності щодо пільг і стимулів;
- розширення джерел фінансування;
- тісного співробітництва з іноземними підприємствами, обміну досвідом.

Реалізація запропонованих напрямів активізації інноваційної діяльності в Україні дасть змогу значно підвищити рівень інноваційної активності підприємств, стабілізувати прискорений процес оновлення виробництва, ефективно використовувати внутрішні і залучені зовнішні інвестиції і інноваційну діяльність.

Наступним етапом економічного управління інноваційною діяльністю є аналіз, у процесі якого оцінюється активність підприємства в

інноваційній сфері, а також ступінь завершеності попередніх інноваційних проектів і програм [5, с.185]. Існує багато підходів до вибору методики оцінки ефективності інноваційної діяльності підприємства. До них можна віднести:

- оцінка ефективності інновацій на основі застосування порівняльно-аналітичних показників;

- аналіз взаємозв'язків між показниками ефективності інноваційних проектів і загальними показниками ефективності господарської діяльності;

- аналіз впливу інновацій на ефективність організаційно-комунікаційного, фінансово-економічного та науково-технічного розвитку підприємства [6, с.63].

Аналіз інноваційної діяльності підприємства здійснюється за наступними групами результатів, які вимірюються у вартісних, кількісних та якісних одиницях виміру:

1. Матеріально-технічні та технологічні результати інноваційної діяльності підприємства. Для оцінювання матеріально-технічних та технологічних результатів здійснення інноваційної діяльності підприємства необхідно проаналізувати: стан, структуру і обсяг необоротних активів за рахунок інновацій (основні засоби і нематеріальні активи); структуру і обсяг оборотних активів (інноваційна продукція та послуги); структура активів; процеси забезпечення матеріальними ресурсами, виробництва та реалізації товарів, надання послуг (в залежності від сфери діяльності підприємства), прийняття управлінських рішень.

2. Результати використання трудових ресурсів підприємства. Для оцінювання використання трудових ресурсів у результаті здійснення інноваційної діяльності необхідно проаналізувати: склад персоналу; кількість робочих місць; кваліфікацію персоналу; продуктивність; заробітну плату працівників, які приймали участь в інноваційному процесі.

3. Фінансові результати здійснення інноваційної діяльності підприємства. Для оцінювання фінансових результатів здійснення інноваційної діяльності підприємства необхідно проаналізувати: обсяг доходу і прибутку; інноваційну активність; обсяг витрат (в залежності від типу інновацій і сфери діяльності підприємства); структура капіталу; фінансовий стан; ринкову вартість; конкурентоспроможність[7, с.263].

Кожне підприємства враховуючи сферу його діяльності, розмір, цілі, типи інновацій тощо визначають основні показники результатів, а також їх критерії досягнення. У результаті чого розраховуються показники результативності та ефективності інноваційної діяльності підприємства.

Висновок. Таким чином, можна зробити висновок, що роль і значення інноваційної діяльності повною мірою виявляється у

відтворювальному процесі підприємств. Сучасні умови економічного розвитку вимагають від підприємств не тільки активізації інноваційної діяльності, але й удосконалення методів її організації, правильний вибір стратегії й пріоритетів розвитку інноваційної сфери, зокрема, за рахунок виявлення та використання ресурсів, спрямованих на підвищення ефективності її проведення. Це можна зробити за допомогою економічного аналізу інноваційної діяльності, що дасть можливість керівникам підприємств виявити як сильні, так і слабкі сторони цієї діяльності, дозволить приймати раціональні управлінські рішення та ефективно керувати не тільки інноваційною діяльністю, але й підприємством в цілому.

Бібліографічний список: 1. Смоляр Л.Г. Розвиток інноваційного потенціалу як фактор забезпечення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств / Л.Г. Смоляр // Економіка & Держава. – 2007. – № 4. – С. 24-26. 2. Залізко В.Д. До питання про визначення економічної суті поняття «інновація» / В.Д. Залізко, Р.Г. Махінько // Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Економічні науки. Вип. 6. – Кам'янець-Подільський: Абетка, 2012. – С. 21-24. 3. Череп А.В. Результативність інноваційної діяльності в Україні / А.В. Череп // Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Економічні науки. – Вип. 6. – Кам'янець-Подільський: Абетка, 2012. – С. 13-15. 4. Череп А.В. Теоретичні аспекти формування інноваційно-інвестиційної діяльності / А.В.Череп, С.В. Маркова // Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2011. – № 4. – С. 154-157. 5. Пілявоз Т.М. Інноваційний розвиток підприємства як важливий аспект розвитку економіки / Т.М. Пілявоз // Інноваційна економіка: Всеукр. наук.-вироб. журнал. – 2012. – № 4. – С. 185-190. 6. Сердюк-Копчеки Ю.В. Методологічний підхід к проведенню інноваційного розвитку підприємства / Ю.В. Сердюк-Копчеки, О.А. Шакура // Економіка і організація управління. – Вип. № 1 (7). – 2010. – С. 62-71. 7. Мороз О.С. Формування системи показників для оцінювання інноваційного розвитку підприємства / О.С. Мороз // Економіка Крима. – 2012. – № 3(40). – С. 263-266.

Сафронская И.М., Пеняк Ю.С. Инновационная деятельность предприятий: сущность, предпосылки, анализ эффективности. Проведенное комплексное исследование инновационной деятельности на основе изложенных методических подходов относительно инновационного развития предприятий, предложенных направлений активизации инновационной деятельности, подходов к выбору методики оценки ее

эffективности будут способствовать к обоснованию наиболее эffективных направлений инновационной деятельности, инновационных программ и проектов предприятия, которые обеспечат предприятию высокую результативность инновационной деятельности. Полученные результаты могут быть положены в основу совершенствования процесса принятия управленческих решений по инновационном развитии предприятий.

Safronskaya I., Penyak Yu. Innovative Activity of Enterprises: essence, preconditions, efficiency analysis. A comprehensive study of innovative activity on the basis of the set out methodological approaches concerning innovative development of enterprises, proposed directions of activization of innovative activity, approaches to choose methods for assessing its effectiveness will promote the most effective ways of innovative activity, innovative programs and projects of an enterprise, which will ensure high effectiveness of innovative activity for an enterprise. The achieved results can be the basis to improve the process of managerial decision-making as to innovative development of enterprises.